

ZOHAR'IN KİLİDİNİ AÇMAK

Michael Laitman, çev. Bnei Baruch Eğitim ve Araştırma Enstitüsü, Ankara: Alter Yayıncılık, 547 s.

Ravza AYDIN*

Köken itibarıyla Âdem Peygambere, kimi kaynaklarda ise Musa Peygambere Sina'da verilen sözlü vahye kadar geri götürülen Kabala, 13. yüzyılda *Zohar* ile sistemli hâlini almıştır. İlk dönemlerde Kabala, herkes tarafından değil, onun gizemini taşıyabilecek kimselere öğretilirken 18. yüzyılda Doğu Avrupa Hasidikleri ile birlikte sıradan Yahudiler tarafından da öğrenilir ve uygulanır hâle gelmiştir. Hatta günümüz Kabala çalışmalarındaki hedef, fen bilimlerinin insana sunamadığı dünyanın kapılarını açmak, gizli âlemi keşfetmek, görünmeyeni hissedebilmeye, “tanrısal olanın” amacına erişmeye çalışmak, Tanrı'nun insana bahsettiği ihsanı keşfetmek olduğundan sadece Yahudilerin değil, diğer inanç mensuplarının ve teistlerin de ilgi odağındadır. Kabala'da herkesin ihtiyacını giderme açısından *Zohar*'ın önemli bir yeri vardır. Günümüz Kabala araştırmacılarından Michael Laitman, *Zohar'ın Kilidini Açmak* başlıklı çalışmasında bu açıdan hareketle *Zohar*'ın aslında herkes için ne kadar önemli bir eser olduğunu göstermeye çalışmaktadır.

Laitman, çalışmasını, *Zohar* külliyatı, üzerine yazılmış eserler ve kabalistlerin görüşlerinden yaptığı alıntılardan derleyerek okuyucuya sunmaktadır. Alıntılardan müteşekkil olan çalışmada Laitman'ın rolü, kitabın içinde sunmuş olduğu başlıklardır ortaya çıkmaktadır. Tercih ettiği başlıklarla, *Zohar*'ın vermek istediği mesajı kendisine göre yorumlamaya çalışmaktadır.

“*Zohar*'ın Öğretisi” başlıklı ilk bölüm, *Zohar*'da yer alan anlatılar ve bazı kabalistlerin görüşlerinden hareketle, Tanrı, insan, evren, doğa, *Zohar*'ın herkes için yazıldığı, *Zohar* ile meşgul olmanın önemi ve *Zohar*'a ulaşmanın yolu gibi konuları içermektedir. *Zohar* yazıldığı dönemde, mistik ve felsefi boyutundan ötürü herkese hitab eden bir çalışma olarak sunulmamış olsa da Laitman, “Herkes İçin *Zohar*” başlıklı kısımdan hareketle eserin bütün Yahudiler ve hatta tüm insanlar için var olduğunu göstermeye çalışmaktadır. *Zohar*'ın dilinin ağır olduğunun farkında olan Laitman, metni anlaşılır kılabilmek için Baal Sulam'ın asıl metnini tekrar inceleme ve herkese uygun bir dilde sunmaya çalıştığını belirtmektedir. (s. 74) Laitman'ın ve Bney Baruch Kabala

* Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri, Dinler Tarihi ABD Doktora Öğrencisi.

Merkezinin, *Zohar* öğretisinin üzerinde bu kadar durmalarının sebebine bakılacak olursa, kurtuluşun Kabala ve *Zohar* öğretilerine riayet edildiği takdirde gerçekleşeceğine inanmalarında yattığı düşünülebilir. Zira kitapta da belirtildiği üzere, kabalistlere göre eğer Kabala öğretisi ile daha fazla meşgul olunursa, kurtuluş daha yakına gelecektir. (s. 81) Ancak Kabala öğretisinin özümsemesi için kişinin bir çaba içerisinde olması gerektiği de belirtilmektedir. Bu durumda, kişinin talebinin önemi vurgulanmaktadır. Laitman, *Zohar*'ın *VaYikra* bölümünden verdiği bir örnekle bu talebin önemini göstermeye çalışmaktadır. Kişinin, üst güçten kendisine harfleri vermesini talep etmesi gerektiğini belirtmektedir. (s. 38) Zira harfler yardımıyla yaradanla iletişime geçilecek ve muhabbet ağı kurulacaktır.

“Dünya Benim İçin Yarattılmıştır” başlıklı ikinci bölümde Laitman, yaradılışın gayesi, Kabala öğretisinin temel amacının yüksek bilgi alanını kavramak ve bu yüksek bilgi alanını kavrayacak sistemin nasıl oluştuğuna, *Zohar*'ın bu bilgi alanını nasıl doğru bir şekilde algılayıp açıklayabileceğimiz hususunda bize kaynaklık eden bir çalışma olduğu konularına verilmektedir. Bu bağlamda, *Zohar*'ın sadece yazıldığı dönem için değil aynı zamanda günümüz ve sonrası için de insanlık açısından son derece önemli bir çalışma olduğuna dikkat çeken kabalistlerin görüşlerini aktarmaktadır. *Zohar*'ın insanlık açısından nasıl bir öneme sahip olduğu hususunda Yüce Yaradana yaklaşma, Tanrı, evren ve insan arasındaki mekanik ilişkiye dair bir rehber vazifesi gördüğünü belirtmektedir.

Son ana bölüm “*Zohar*'ın Kilidini Açmak” başlıklı kısımda, Laitman, *Zohar*'ın başlıca öğretilerinden biri olan Tanrı gibi olmanın nasıl gerçekleşeceği, *Zohar*'ın bu konudaki işlevi, orta çizgide yaşamının sırrı konularına gerek *Zohar* gerek Baal Sulam'dan yapmış olduğu alıntılılarla yer vermektedir. Kişinin, yaradan gibi olması hedefini taşıyan *Zohar*'ın ise kabalist Raşbi aracılığıyla Tanrı'dan alınan bir hediye olduğunu belirtmektedir. (s. 138) Bu açıdan dili ağır gelip anlaşılmasa bile okunmasının ruhun terbiyesi, manevi ferahlık, kalbin temizlenmesine faydası olacağına dikkat çekilmektedir.

Üç ana bölüm sonrası ekler kısmında yazar, *Zohar*'ın önemini belirten kabalistlerin çalışmalarından, Yehuda Aşlag'ın *Zohar*'a yazmış olduğu giriş kitabından alıntılara ve *Zohar* külliyatından herkes tarafından anlaşılabilirliğini düşündüğü anlatılara yer vermektedir. Özellikle birinci ekte *Zohar*'ın Yahudiler ve İsrail için nasıl bir öneme sahip olduğuna dikkat çekmesi *Zohar*'ın günümüzdeki konumunu gösterir mahiyettedir. Genel olarak Kabala sisteminin en önemli amaçlarından biri Yahudi inanç esasları arasında yer alan Mesih inancını diri tutma düşüncesidir. *Zohar*'ın bütün Yahudiler için öneminin

Tanrı ve insan arasındaki mekanik ilişkiyi yansıtanın felsefesi yahut harflerin gizemi gibi derin mevzuların yanısıra mesih inancını diri tutma ve kurtuluş düşüncesinde yattığını görmekteyiz. Laitman, *Zohar*'ın asıl anlamına "Mesih'in günlerinde kavuşacağını" (s. 199) belirten Baal Sulam'dan yapmış olduğu alıntısıyla bunu göstermeye çalışmıştır. Kurtuluş hususunda ise, Yahudilerin, *Zohar* aracılığıyla sürgünden kurtulacaklarını belirtmektedir. Ancak bunun için kabalistlere göre elbette *Zohar* içselleştirilmeli hatta belirtilen zaman aralığında okunmalı yahut çalışılmalıdır. (s. 223-227)

Dil ve üslup açısından sıkıntı görülme-yen eserde birtakım imla ve yazım hataları mevcuttur.¹ *Zohar* külliyatını okumadan önce kitabın içeriğinde yer alan konular yahut *Zohar*'ın kabalistler arasındaki önemini ne olduğunu görme açısından giriş niteliğinde bir çalışma olarak değerlendirilebilir. Ancak akademik anlamda *Zohar*'a yönelik herhangi bir değerlendirme olmadığı dikkate alınmalıdır. Mesela, külliyatın kökeni miladi ikinci yüzyılda yaşamış Tanna Raşbi'ye dayandırılmakla birlikte yazarı hakkında uzlaş yoktur. Genel görüş, *Zohar*'ın, İspanya'da, Tora'nın bâtinî tefsirini yapmak üzere toplanan Moşe de Leon önderliğindeki bir grup tarafından yazıldığı ve derlendiği yönündedir.² Laitman ise *Zohar*'da yer alan *Sefirot öğretisine* dayanarak eserin, on *sefiradan* hareketle Raşbi başkanlığında on kişi tarafından yazıldığını sunmaktadır. (s. 125) Ayrıca kimi araştırmacılar tarafından iddia edilen Yunan Felsefesinin Yahudilik'ten sadır olduğu düşüncesi, bu çalışmada Pisagor'un felsefesinin esasen Kabala'nın sonsuzluk denizinde doğduğu düşüncesi iddia edilerek (s. 52) yansıtılmaktadır. Ancak iddianın temellendirilmesi yapılmamaktadır. Genel itibarıyla akademik bir duruştan ziyade *Zohar*'a bağlı olan kimselerin görüşlerinden müteşekkil olmakla birlikte *Zohar* külliyatının kabalistler arasındaki yerini ve amacını görmemiz açısından eserin, Kabala çalışanlar tarafından okunacak kitaplar arasında yerini alacağını düşünmekteyiz.

1 Misal bkz. Laitman, *Zohar'ın Kılıdını Açmak*, s. 26, 141, 227.

2 *Zohar*'ın yazarı hakkındaki tartışmalar ve ayrıntılı bilgi için bkz. Gershom Scholem, "The Zohar I: The Book and Its Author", *Major Trends in Jewish Mysticism*, New York: Schocken Books, 1961, ss. 272-345. Ayrıca bkz. Boaz Huss, "Sefer ha-Zohar as a Canonical, Sacred and Holy Text: Changing Perspectives of the Book of Splendor between the Thirteenth and Eighteenth Centuries", *The Journal of Jewish Thought and Philosophy*, Vol. 7, ss. 257-307.